

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

دسترس پذیری محیطی شهرها برای خدمات رسانی به معلولان و سالمندان، ظرفیت های قانونی و چالش اجرا

مصاحبه با:

سهیل معینی - مدیر عامل شبکه تشکل های نابینایان و کم بینایان و فعال حوزه معلولان

پژوهش
خبری
معاونت سیاسی
صدا و سیما

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: دکتر مریم بیگ پور

۲*	مقدمه
۲*	مناسب سازی محیط، گشودن درهای جامعه بروی معلولان و کم توانان
۳	افرادی که از موانع شهری رنج می برند
۳	بارزترین موانع در محیط شهری در مقابل افراد معلول و سالمند
۳*	وظایف شهرداری ها و سازمانهای متعدد در خصوص مناسب سازی فضای شهری
۴*	نکات ضروری در طراحی فضای شهری برای معلولان و سالمندان
۵*	قوانین و مقررات مناسب سازی محیط برای معلولین
۷*	ضرورت اجرای قوانین مناسب سازی و دسترس پذیری بر اساس قوانین متعدد موجود
۷*	مهم ترین موانع اجرا نشدن مناسب سازی محیط برای معلولان و افراد ناتوان
۷*	ضرورت تعامل بیشتر دستگاههای اجرایی برای مناسب سازی محیط
۸*	ایجاد سامانه معبر راهگشا اما نه چندان مطلوب
۸*	مهمترین راهبردها برای حل مشکلات مناسب سازی
۸*	کلام آخر
Error! Bookmark not defined.*	پیشنادهای رسانه ای
Error! Bookmark not defined.*	کارشناس

*مقدمه

میلیون‌ها نفر از مردم جهان دچار انواع مختلفی از معلولیت‌های فیزیکی، ذهنی و روانی هستند و به این علت توانایی آنها برای انجام فعالیت‌های روزانه محدود شده است. بر اساس تعریف سازمان بهداشت جهانی، معلولیت، محدودیتی است که در نتیجه نقص و ناتوانی ایجاد می‌شود. **هم‌اکنون در کشورمان بیش از یک میلیون و ۳۰۰ هزار معلول، زندگی می‌کنند که معلولان جسمی - حرکتی بیشترین فراوانی را در بین آنها دارند.**^۱ جانبازان عزیز جنگ تحمیلی، معلولان مادرزادی، معلولان ناشی از حوادث و بلایای طبیعی و سوانح رانندگی بخش زیادی از این افراد را تشکیل می‌دهند. علاوه بر اینها سالمندان که امروزه حدود ۱۰ درصد جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند نیز از گروه‌هایی هستند که فعالیت و حضور حداکثری آنها در اجتماع نیازمند ایجاد فضاهای مناسب و دسترس‌پذیر است. اگر از دید یک معلول یا سالمند به محیط شهری بنگریم نکات مثبت کمی در طراحی فضاهای شهری می‌یابیم؛ که زندگی روزمره این افراد را با مشکل مواجه کرده است. لذا مناسب‌سازی سطح عبور و مرور، کیفیت دسترسی به اماکن، مراکز مختلف، اصلاح ساختمانی و معماری شهرها در راه رسیدن به استقلال فردی، اقتصادی و اجتماعی آنها کمک بزرگی است. با توجه به اینکه حمایت از حقوق انسانی و شهروندی وظیفه دولت‌ها و مسئولان شهری در همه جوامع است؛ افراد دارای ناتوانی و معلولیت باید حقوق مشابهی برای زندگی همچون دیگر شهروندان داشته باشند. در صورت رعایت نکردن دسترس‌پذیری محیط، بزرگترین گروه اقلیت جامعه (معلولان و سالمندان) از حقوق شهروندی خود بی‌نصیب خواهند ماند و برای حضور در اجتماع با مشکلات جدی مواجه خواهند شد.

*مناسب سازی محیط، گشودن درهای جامعه به روی معلولان و کم توانان

مناسب‌سازی یا به عبارت بهتر دسترس‌پذیری یکی از حقوق پایه‌ای افراد معلول، ناتوان و کم‌توان و پیش‌شرط هر نوع مشارکت اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و ورزشی برای این قشر مهم جامعه است. بدون تردید مناسب‌سازی معابر شهری رابطه مستقیمی با شادابی و نشاط اجتماعی معلولان دارد. معلولی که نتواند از خدمات شهری همچون سایر شهروندان استفاده کند خواه ناخواه به سمت گوشه نشینی سوق پیدا می‌کند و این بدترین حالتی است که می‌توان برای یک معلول متصور شد، لذا مسئولیت اجتماعی همه سازمان‌ها و ارگان‌ها از شهرداری گرفته تا سازمان بهزیستی ایجاب می‌کند گام‌های اساسی در این زمینه بردارند.

بر اساس آمارها حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد جمعیت کشور، افراد معلول و کم‌توان جسمی - حرکتی هستند.

^۱ . مناسب سازی محیط برای افراد ناتوان : غولی که شکست ناپذیر است، آوای میهن نیوز، ۹۹/۴/۳۰

معلولان حسی و حرکتی، نابینا و ناشنوا، بارها توانایی‌های خود را در عرصه علم و تحصیل، ورزش و فعالیت‌های اجتماعی به اثبات رسانده‌اند و با اینکه مجبور بوده‌اند همزمان با محدودیت‌های ریز و درشت بجنگند، در عرصه استانی و ملی درخشیده‌اند که این امر لزوم توجه به استانداردهای خیابان‌ها را ضروری می‌سازد تا شهرسازی نامناسب به قیمت کناره‌گیری این گروه از عرصه فعالیت‌های اجتماعی جامعه تمام نشود. با اینکه نوع نگاه به معلولان نسبت به گذشته تغییر کرده است و پیوسته بر مشارکت اجتماعی این گروه توانمند در کنار سایر افراد جامعه تاکید می‌شود، فضاهای شهری نامناسب سد بزرگی در برابر این موضوع است. هرچند در طی سال‌های اخیر دستاوردهایی به‌ویژه در کلان‌شهرها، در تغییر رویکرد مدیریتی و ایجاد نهادهای تصمیم‌گیر، برنامه ریز و نظارتی به ریاست معاون اول رئیس جمهور و وزیر کشور، در سطح ملی و استانی شکل گرفته است اما هنوز در مقایسه با کشورهای پیشرفته و در حال توسعه بسیار عقب هستیم.

افرادى که از موانع شهری رنج می‌برند^۱

بارزترین موانع در محیط شهری در مقابل افراد معلول و سالمند

- عرض کم پیاده روها که سبب حرکت اجباری افراد دارای معلولیت به سواره رو می‌شود.
- سطوح خاکی یا پوشیده از سنگریزه که سبب کندی حرکت و به هم خوردن تعادل صندلی چرخدار می‌شود.
- شیب‌های طولی نامناسب پیاده رو که سبب فشار زیاد روی ستون فقرات معلولان جسمی حرکتی می‌شود
- شیارهای پهن بین بلوک‌های سیمانی پیاده روها و پل‌های آهنی کنار آنها سبب به هم خوردن تعادل افراد می‌شود
- سد معبر، مصالح ساختمانی، موانعی چون درخت، تیر چراغ برق، دریچه‌های آب رو و پستی و بلندی‌ها در معابر
- عابر بانک‌ها و درمانگاه‌ها، ایستگاه‌های اتوبوس شهری، ورودی نامناسب فروشگاه‌ها، نبود تقاطع در برخی خیابان‌ها
- نبود آسانسور در اماکن دولتی قدیمی، نبود ورودی مناسب برای عبور ویلچر در بسیاری ساختمان‌های عمومی

*وظایف شهرداری‌ها و سازمانهای متعدد در خصوص مناسب سازی فضای شهری

شهرداری‌ها به‌رغم کمبود اعتبارات در حوزه مناسب‌سازی و مبللمان شهری ملزم هستند با حساسیتی بیش از پیش ضوابط و مقررات مناسب‌سازی را در تمام مراحل صدور پروانه ساخت، پایان کار و همچنین اجرای پروژه‌های شهرسازی رعایت کنند. یکی از گلوگاه‌هایی که ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری در آن کنترل می‌شود؛ کمسیون ماده ۱۰۰ است که

^۱ . مناسب سازی فضای شهری برای معلولان، <https://medicalbazar.ir/article>

در موارد زیادی مشاهده می‌شود ساختمان‌های با کاربری عمومی دارای تخلف، در کمیسیون‌های مذکور با پرداخت جرایم، تعیین تکلیف شده و ضوابط مناسب‌سازی و الزامات قانونی مربوط در این ساختمان‌ها مغفول واقع می‌شود.

بدون شک رعایت ضوابط مناسب‌سازی در فاز طراحی و قبل از ساخت پروژه‌های ساختمانی دارای کاربری عمومی تاثیر بسزایی در اجرای اصولی ضوابط و جلوگیری از تحمیل هزینه‌های ثانویه برای اصلاح وضع موجود دارد؛ که در این راستا برگزاری جلسه فنی بررسی نقشه ساختمان‌های دارای کاربری عمومی در حال احداث، به لحاظ رعایت ضوابط مناسب سازی و برگزاری دوره های آموزشی مستمر و پیگیری تاثیر دوره های برگزار شده در ارتقا پایه مهندسان و ترغیب و تشویق آنها می‌تواند تاثیر مثبتی در بهبود کیفیت مبلمان شهری و مناسب‌سازی اماکن عمومی داشته باشد. در زمینه ساختمان‌های قدیمی هم دو راه حل وجود دارد. اول اینکه سازمان‌های عمومی در طبقه همکف خود قسمتی را برای پیگیری امور معلولان و جانبازان ایجاد کنند و یا اینکه امکانی فراهم شود تا معلولان بتوانند از طریق تماسی تلفنی کارهای خود را انجام دهند. در غیر این صورت در خارج از ساختمان‌های فاقد آسانسور، باید از بالابراهی برای انتقال جانبازان و معلولان به طبقات فوقانی استفاده شود¹.

* نکات ضروری در طراحی فضای شهری برای معلولان و سالمندان

بررسی دقیق نقشه ساختمان‌های با کاربری عمومی در حال احداث	کف سازی و رفع اختلاف ارتفاع	اجرای خط ویژه نابینایان	اصلاح موانع تعبیه شده در ورودی مدخل‌ها برای تردد ویلچر
رعایت استانداردهای لازم برای استفاده معلولان از وسایل حمل و نقل	ساماندهی دستفروشان پیاده‌راه‌ها	ممانعت از تردد موتورسیکلت‌ها در پیاده‌روها	تعریض پیاده‌روهای باریک
چاپ بروشور در خصوص اهمیت مناسب‌سازی برای حمایت و مشارکت اصناف	برگزاری دوره های آموزشی مستمر برای مهندسان مجری و ناظر	آشنا کردن دانشجویان معماری و عمران با قوانین مناسب سازی	پر کردن چاله‌های شهری
نصب علائم راهنمایی و رانندگی ویژه معلولان برای حفاظت از جان آنها	تقویت روشنایی معابر عمومی در هنگام شب	صدور پروانه ساخت برای ساختمان‌های جدید مشروط به رعایت مناسب‌سازی	مناسب سازی اماکن زیارتی و مساجد
احداث پارک های ویژه معلولان	اختصاص پارکینگ ویژه جانبازان و معلولان	ایجاد سامانه و اطلاع رسانی آن به معلولان برای گزارش فضاهای نامناسب	الزام نصب چراغ قرمز معلولان در مکان‌های پر تردد

1. مناسب سازی محیط برای افراد ناتوان : غولی که شکست ناپذیر است، آوای میهن نیوز، ۹۹/۴/۳۰

*قوانین و مقررات مناسب سازی محیط برای معلولین^۱

الف) قوانین و مقررات ملی		
ماده قانونی: بند ۱۱ بخش شهرسازی و بند ۹ بخش ایثارگران تاریخ: ۱۳۸۹/۱۱/۲۹	مناسب سازی بناها و مراکز خدمات عمومی، معابر شهری، مراکز اداری، تفریحی و ورزشی و وسائط نقلیه عمومی با وضعیت جسمی جانبازان و ناتوانان جسمی و حرکتی، منطبق بر معیارهای مطلوب	۱- سیاست‌های کلی نظام مرجع صدور: مقام معظم رهبری
ماده قانونی: مواد دو و سه تاریخ: ۱۳۹۴/۳/۱۰	دستگاه‌های متولی صدور مجوز مربوط مکلفند برای افراد دارای معلولیت، استانداردهای مناسب سازی را در شرایط و الزامات صدور مجوز لحاظ و وزارت راه و شهرسازی موظف است در کلیه طرحهای آماده‌سازی و اجرای مجتمع‌های مسکونی به صورت انبوه و نیز طراحی و اجرای شهرهای جدید، ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری را برای افراد دارای معلولیت رعایت کند.	۲- برنامه جامع حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مرجع صدور: هیأت وزیران
ماده قانونی: ماده ۲ و چهار تبصره آن و نیز تبصره ماده ۴ تاریخ: ۱۳۸۳/۲/۱۶	کلیه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل نمایند که امکان دسترسی و بهره‌مندی معلولان همچون افراد عادی فراهم و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تربیت بدنی و شهرداری‌ها موظفند کتابخانه، اماکن ورزشی، پارک و اماکن تفریحی خود را به نحوی احداث و تجهیز نمایند که امکان بهره‌مندی معلولان فراهم شود.	۳- قانون جامع حمایت از حقوق معلولان مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی
ماده قانونی: کل آئین‌نامه اصلاح آئین‌نامه تاریخ: ۱۳۸۴/۳/۹ ۱۳۹۰/۱۲/۷	دستگاه‌ها موظفند در طی یک برنامه سه ساله از زمان تصویب و ابلاغ این آئین‌نامه هر سال حداقل سی درصد از ساختمان‌های عمومی وابسته را برای استفاده معلولان، مناسب‌سازی کنند.	۴- آئین‌نامه اجرایی قانون جامع حمایت از معلولان مرجع صدور: هیأت وزیران
ماده قانونی: کل آئین‌نامه تاریخ: ۱۳۶۸/۸/۳ و ویرایش شده در ۱۳۷۸/۹/۲۲	در کلیه طرح‌های آتی و در دست تهیه شهرسازی، شهرک‌سازی و مجتمع‌های مسکونی و ساختمانی سراسر کشور اعم از اینکه دستگاه‌های دولتی و وابسته به دولت و شهرداری‌ها و یا بخش خصوصی آن را تهیه کرده باشند، رعایت ضوابط موضوع فصل اول مجموعه پیوست که شامل ضوابط برنامه‌ریزی و طراحی برای تسهیل حرکت معلولان در سطح شهر است الزامی بوده و کلیه مراجع مسئول موظفند در مراحل مختلف تصویب و صدور پروانه و نظارت ضوابط را رعایت کنند.	۵- ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای افراد معلول جسمی - حرکتی مرجع صدور: شورای عالی شهرسازی و معماری ایران
ماده قانونی: بند ج ماده ۱۹۳ تاریخ: ۱۳۷۹/۱/۱۷	به‌منظور ارتقای سطح کیفی و کمی خدمات توانبخشی و دسترسی آحاد مردم به این خدمات با هدف تساوی فرصت‌ها و مشارکت معلولان در جامعه، مناسب‌سازی اماکن عمومی (خصوصی و دولتی) در طول برنامه سوم صورت می‌گیرد.	۶- قانون برنامه سوم توسعه جمهوری اسلامی ایران مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی
ماده قانونی: ماده ۳۰، بند دوم تاریخ: ۱۳۸۳/۶/۱۱	دولت موظف به مناسب‌سازی فضاهای شهری و روستایی برای جانبازان و معلولان جسمی - حرکتی و اعمال این ضوابط در اماکن و ساختمان‌های عمومی و دولتی تا پایان برنامه چهارم است.	۷- قانون برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی
ماده قانونی: بند ب ماده ۱۶۹ تاریخ: ۱۳۸۹/۱۰/۱۵	شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است طرح‌های مناسب‌سازی ساختمان‌ها و فضاهای شهری و روستایی برای معلولین جسمی و حرکتی را بررسی، تهیه و تدوین کند. شهرداری‌ها و دهیاری‌ها موظفند بر اساس ضوابط و طرح‌های موضوع این بند، نسبت به مناسب‌سازی معابر و فضاهای عمومی شهری و روستایی اقدام کنند.	۸- قانون برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی

^۱ . قوانین و مقررات مناسب سازی محیط برای معلولین، دفتر فنی استاندارد بوشهر، ۱۳۹۴/۳/۱۰

<p>۹- لایحه حمایت از سامانه حمل و نقل ریلی شهری و حومه مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی</p>	<p>ماده قانونی: تبصره ماده ۲ تاریخ: ۱۳۸۵ / ۵ / ۲۲</p>	<p>اتخاذ تدابیر خاص به منظور حمل و نقل آسان افراد ناتوان و معلول در معابر، شبکه حمل و نقل و محیط‌های شهری در شهرهای بالای پانصد هزار نفر جمعیت در چارچوب این طرح‌ها منظور می‌شود.</p>
<p>۱۰- دستورالعمل نحوه واگذاری اتوبوس از وزارت کشور به اتوبوسرانی مرجع صدور: هیات وزیران</p>	<p>ماده قانونی: ماده ۹ بند سوم تاریخ: ۱۳۸۵ / ۵ / ۹</p>	<p>شهرداری‌های شهرهای دارای سامانه اتوبوسرانی موظف به استفاده از اتوبوس کم‌ارتفاع یا قابل استفاده معلولان و سایر روش‌های نوین یا بهینه بهره‌برداری هستند.</p>
<p>۱۱- دستورالعمل اجرایی اصلاح ساختار سامانه‌های حمل و نقل عمومی و درون‌شهری مرجع صدور: هیات وزیران</p>	<p>ماده قانونی: ماده ۴، تدابیر بخش الف، بند ۲۶ تاریخ: ۱۳۸۵ / ۲ / ۱۰</p>	<p>توضیحات: شهرداری‌ها موظفند تدابیر ساماندهی معابر برای تردد عابر پیاده و افراد کم‌توان به ویژه معلولان را انجام و گزارش آن را هر سه ماه یکبار به شورای عالی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان ارائه کنند.</p>
<p>۱۲- قانون کار مرجع صدور: مجلس شورای اسلامی و مجمع تشخیص مصلحت نظام</p>	<p>ماده قانونی: تبصره دوم ماده ۱۱۹ تاریخ: ۱۳۶۹ / ۸ / ۲۹</p>	<p>دولت موظف است تا معلولان را حمایت کند و نسبت به رفع موانع معماری در کلیه مراکز موضوع این ماده و تبصره‌ها، که معلولان در آنها حضور می‌یابند، اقدام کند.</p>
<p>۱۳- بخشنامه وزارت کشور مرجع صدور: معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور</p>	<p>شماره بخشنامه: ۴۴۲۶ / ۳ / ۳۳ تاریخ: ۱۳۷۰ / ۳ / ۲</p>	<p>از معاونان عمرانی استانداری‌های سراسر کشور می‌خواهد ترتیبی اتخاذ کنند تا طی سال ۱۳۷۰ پارک‌های شهر با هدف قابل دسترس شدن برای معلولین و جانبازان مناسب‌سازی شود.</p>

ب) قوانین و مقررات بین‌المللی

<p>۱- کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مرجع صدور: سازمان ملل متحد مجلس شورای اسلامی</p>	<p>ماده قانونی: ماده ۴ بند ج و چ و نیز مواد ۵ و ۹ تاریخ: ۱۳۸۷ / ۹ / ۱۳</p>	<p>دولت‌های عضو متعهد می‌شوند برای تواناسازی افراد دارای معلولیت، استقلال در زندگی و مشارکت کامل در تمامی جنبه‌های زندگی، تدابیر مناسبی بر مبنای برابر با سایرین در محیط فیزیکی، ترابری، اطلاعات و ارتباطات و سایر تسهیلات و خدمات در مناطق شهری و روستایی فراهم کنند.</p>
<p>۲- کنوانسیون حقوق کودک مرجع صدور: سازمان ملل متحد مجلس شورای اسلامی</p>	<p>ماده قانونی: ماده ۲۳، بند اول تاریخ: ۱۳۷۲ / ۱۲ / ۱</p>	<p>کشورهای طرف کنوانسیون اذعان دارند کودکی که ذهناً یا جسماً دچار نقص است باید در شرایطی که متضمن منزلت و افزایش اتکاء به نفس باشد و شرکت فعال کودک در جامعه را تسهیل کند، رشد یافته و از یک زندگی آبرومند و کامل برخوردار شود.</p>
<p>۳- توصیه‌نامه بین‌المللی شماره ۹۹ در مورد تجدید تربیت و آموزش حرفه‌ای معلولان مرجع صدور: مجلس شورای ملی</p>	<p>ماده قانونی: بند ب ماده ۳۰ تاریخ: ۱۳۳۸ / ۷ / ۸</p>	<p>به منظور ایجاد حداکثر فرصت‌ها و امکانات برای اشخاص معلول، برای کسب و حفظ مشاغل مناسب اقداماتی با سازمانهای کارفرمایان و کارگران انجام شود. از جمله: اصلاح و بهبود شرایط کار متضمن تعدیل و اصلاح ماشین‌آلات و تجهیزات از نظر تسهیل اشتغال کارگران معلول.</p>

ج) ضوابط الزامی مصوب شورای عالی معماری و شهرسازی

<p>دستورالعمل‌های مناسب‌سازی فضای ساختمان‌های مسکونی، اداری، تجاری، فرهنگی و مذهبی، اماکن ورزشی، نظامی و انتظامی و فضای شهری (خیابان‌ها، میداين، پیاده‌روها، فضاهای سبز و پارک‌ها و مجموعه حمل و نقل عمومی) برای افراد معلول جسمی و حرکتی</p>

* ضرورت اجرای قوانین مناسب سازی و دسترس پذیری بر اساس قوانین متعدد موجود

بر اساس قوانین موجود همه دستگاه‌های اجرایی باید برای دسترس‌پذیری معلولان به خدمات، ساختمان‌های خود را مناسب‌سازی کنند و شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، همه وزارتخانه‌ها، مؤسسات، سازمان‌ها، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی و انقلابی موظفند در طراحی، تولید و احداث ساختمان‌ها و اماکن عمومی و معابر و وسایل خدماتی به نحوی عمل کنند که امکان دسترسی و بهره‌مندی از آنها برای معلولان همچون افراد عادی فراهم شود. این در حالی است که با وجود تصریح قانونی این امر، هنوز مشکلات بسیاری وجود دارد. پیرشدن جمعیت کشور طی دو دهه آینده دلیل دیگری است که نشان از اهمیت مناسب‌سازی معابر شهری دارد. اگر از امروز به فکر آینده نباشیم و زیرساخت‌ها و بسترهای تردد آسان و با سهولت را فراهم نکنیم با چالش‌ها و هزینه‌های بسیار زیادی روبرو خواهیم شد.^۱ هم‌اکنون وزارت کشور متولی مناسب‌سازی است و سازمان بهزیستی نقش نظارت و پیگیری را به عهده دارد؛ اما روند مناسب‌سازی با وجود قوانین ملی و بین‌المللی متعدد چندان رضایت‌بخش نبوده است. بر اساس قانون جامع معلولان، باید هر ۶ ماه یکبار جلسات مناسب‌سازی در سطح معاون اول، وزیر کشور و وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ... تشکیل و نتیجه آن در دولت و مجلس ارائه شود، اما پس از گذشت ۳ سال از ابلاغ قانون، تنها ۲ جلسه تشکیل شده و برنامه‌های کوتاه، میان و بلند مدت طراحی و تدوین نشده است. همچنین به دلیل نبود نظارت‌های جدی، جرائم چندانی برای تخلفات دستگاه‌های مختلف در نظر گرفته نمی‌شود و پیمانکاران هم به دلیل نبود آموزش‌ها و گواهینامه‌های تخصصی مناسب‌سازی، بدون توجه به این مقوله مهم، پروژه‌های شهری را انجام می‌دهند. این در حالی است که باید هم نهادهای متخلف بازخواست و هم مجریان دستگاه‌های اجرایی صرفاً با داشتن گواهینامه‌ها و گریدهای تخصصی و فنی مناسب‌سازی بر اساس استانداردهای جهانی، بتوانند در مناقصه‌های شهری برنده شوند تا اهمیت این موضوع برای همگان مشخص شود.^۲

* مهم‌ترین موانع اجرا نشدن مناسب سازی محیط برای معلولان و افراد ناتوان^۳

* ضرورت تعامل بیشتر دستگاه‌های اجرایی برای مناسب‌سازی محیط

مناسب‌سازی، موضوعی چند وجهی است و همکاری‌های فرابخشی وزارت کشور، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها، وزارت صنایع، بنیاد جانبازان، سازمان بهزیستی و ... را می‌طلبد.^۴ قطعاً تغییر ساختارهای موجود برای تسهیل استفاده معلولان بیش از

۱. مناسب سازی محیط، گشودن درهای جامعه روی معلولان، ایرنا، ۹۹/۵/۱

۲. مصاحبه پژوهشگر خبر معاونت سیاسی با سهیل معینی، مدیرعامل شبکه شکل‌های نابینایان و کم بینایان و فعال حوزه معلولان، ۰۰/۶/۲۸

۳. همان منبع.

۴. مناسب سازی محیط، گشودن درهای جامعه روی معلولان، ایرنا، ۹۹/۵/۱

حد پرهزینه است، اما اگر نیازهای معلولین در مراحل برنامه‌ریزی و طراحی در نظر گرفته شود این هزینه بسیار کم خواهد شد.^۱ بنابراین نباید در انجام پروژه‌های شهری پس از انجام کار، تنها با پرداخت جریمه حقوق این افراد را نادیده گرفت.

*** ایجاد سامانه معبر، راهگشا اما نه چندان مطلوب**

ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور، به منظور پیگیری مطالبات بحق معلولان در بحث مناسب‌سازی اماکن اداری و دولتی، سامانه‌ای با عنوان معبر راه‌اندازی کرده است که افراد می‌توانند با ارسال پیامک به شماره ۳۰۰۰۰۱۲۳۲۲ فضاهای نامناسبی که مشاهده کرده‌اند یا در عبور از آنها با مشکل مواجه‌اند را گزارش کنند. این سامانه کشوری است و پیگیری در آن خیلی سریع صورت می‌گیرد به این نحو که مشکل فوری اعلام و زمانی برای پیگیری و اصلاح آن تعیین می‌شود که گام موثری در مناسب‌سازی معابر شهری است.^۲ با اینکه این سامانه طراحی شده اما به دلیل کمبود اطلاع رسانی، بسیاری از معلولان اطلاع چندانی در این خصوص ندارند و تا به حال مسئولان هم نتایج روشنی از فعالیت‌های حاصل از درخواست‌ها اعلام نکرده‌اند و خروجی چندانی در خصوص اقدامات انجام شده، گزارش نشده است.^۳

*** مهم‌ترین راهبردها برای حل مشکلات مناسب‌سازی^۴**

ورود مجلس و دولت به بحث تدوین برنامه‌ها و ابلاغ احکام بالادست با نظارت‌های جدی

تدوین برنامه‌های کوتاه، میان و بلند مدت دسترس‌پذیری

مکلف کردن نهادهای ذیربط به اجرای قوانین با تخصیص یا محروم کردن از بودجه

اجباری کردن اخذ گواهینامه مناسب‌سازی برای مجریان پروژه‌های شهری

*** کلام آخر**

بخش مهمی از موانع تبعیض‌آمیز در شهرها، موانع فیزیکی و نبود مناسب‌سازی محیطی است که گروه بزرگی از شهروندان اعم از جانبازان، معلولان، سالمندان، زنان باردار و ... را از حضور در اجتماع دور نگاه می‌دارد. از زمان تدوین اولین مجموعه ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری برای معلولان و جانبازان در ایران حدود ۳۰ سال می‌گذرد. آنچه در طول این مدت طولانی کاملاً مشخص و غیر قابل انکار است، ناکام بودن این دستورات عملی در مقام اجرا است. حتی در برخی شهرهای جدید هم دسترسی معلولان به فضاهای شهری و ساختمان‌های عمومی نادیده گرفته شده و در بسیاری از شهرها نیز این نگرش چندان وجود ندارد و یا در حد رفع تکلیف به آن توجه می‌شود. با وجود این، به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر بخش‌هایی از مدیریت کلان شهرهایی چون تهران، در پروژه‌های بزرگ، لزوم طراحی عمومی و در نظر گرفتن دسترسی برای همه قشرهای جامعه را لحاظ می‌کنند. اهمیت مناسب‌سازی و توجه به معلولان در پروژه‌هایی چون سینما آزادی، پردیس سینمایی ملت، پیاده رو سازی خیابان انقلاب، برج میلاد و برخی ایستگاه‌ها و خطوط اتوبوسرانی و ... امیدواری بسیاری را برای جدی گرفتن ضوابط قانونی ایجاد کرده است. امید آن می‌رود که این تحول در همه بخش‌های اجرایی و

۱. مناسب‌سازی محیط زندگی معلولین جسمی حرکتی، سیویلیکا، ۱۳۸۵

۲. موانع اجرایی مناسب‌سازی محیط برای معلولان و افراد ناتوان چیست؟، خبرگزاری صدا و سیما، ۹۶/۶/۲۵

۳. مصاحبه پژوهشگر خبر معاونت سیاسی با سهیل معینی، مدیرعامل شبکه‌های نایب‌ایان و کم بینابان و فعال حوزه معلولان، ۰۰/۶/۲۸

۴. همان منبع.

مدیریتی کشور که مسئولیتی در حوزه ساخت‌وسازهای عمومی دارند رخ دهد و در آینده‌ای نه چندان دور شاهد شهرهایی استاندارد برای همه افراد جامعه به ویژه معلولان و سالمندان باشیم .

